INSTITUUT VOOR CULTUURTECHNIEK EN WATERHUISHOUDING
NOTA 338 dd. 10 mei 1966

Methode voor het opstellen van bedrijfsverkavelingsmodellen

J. Kester

Uit de resultaten van de cultuurtechnische inventarisatie in de Dongeradelen is de grote variatie in bedrijven in dit gebied duidelijk naar voren gekomen. Deze variaties betreffen onder andere de bedrijfsgrootte, het bedrijfstype, de versnippering (kavelaantal) en de afstand tussen grond en bedrijfsgebouwen.

Om deze verschillen economisch te kunnen waarderen moeten we kunnen beschikken over een aantal bedrijfsmodellen, die tezamen een zo goed mogelijke weergave van de werkelijkheid vormen. De bij het ontwerpen van deze modellen gebruikte kengetallen kunnen worden ontleend aan het bij de inventarisatie verzamelde materiaal. Hieronder wordt beschreven welke methode bij het opstellen van de bedrijfsmodellen voor de Dongeradelen is gevolgd.

Voor ons doel zijn alleen interessant de A + B-bedrijven met een bedrijfsoppervlakte groter dan 5 ha. Het betreft in de Dongeradelen 619 bedrijven met 11 613 ha grond (totaal 991 bedrijven met 12 794 ha; totaal 823 A + B-bedrijven met 12 299 ha).
In eerste instantie is een indeling gemaakt naar:
<u>ligging</u>: B: Binnen kom bedrijven
V: Verspreid liggende bedrijven
<u>bedrijfstype</u>: 1: bouwlandbedrijven (<15% grasland)
2: overwegend bouwlandbedrijven (15-50% grasland)
3: overwegend graslandbedrijven (50-85% grasland)
4: graslandbedrijven (>85% grasland)
<u>bedrijfsgrootte</u>: 1. ± 8,5 ha (5-15 ha)
2. ± 20 ha (15-25 ha)
3. ± 32 ha (25-40 ha)
4. ± 45 ha (≥40 ha)

Het aantal bedrijven per bedrijfsgroep (ontstaan na indeling volgens bovenstaand schema) is in de bovenhelft van Tabel 1 weergegeven.

Teneinde de versnippering (en daarmede indirect ook enigszins de kavelafstand) als indelingscriterium te kunnen hanteren is nu per bedrijfsgroep een frequentieverdeling naar kavelaantal opgesteld. Wanneer binnen een bedrijfsgroep een voldoende aantal bedrijven aanwezig blijkt te zijn met een kleine spreiding in kavelaantal, wordt voor deze bedrijven een bedrijfsmodel ontworpen.
In de benedenhelft van tabel I is weergegeven welke modellen uiteindelijk geconstrueerd worden en hoeveel bedrijven hierbij betrokken zijn. Tussen haakjes

is het voor het model geldende kavelaantal aangegeven. Zo zien we bijvoorbeeld een model B 2106 (een binnen de bebouwde kom gelegen overwegend akkerbouwbedrijf van ca. 8,5 ha met 6 kavels) op basis van 28 bedrijven een model B 2110 (idem, met 10 kavels) op basis van 14 bedrijven.
In totaal blijken er 21 modellen te kunnen worden geconstrueerd, omvattende 496 bedrijven (op een totaal van 619 bedrijven = 80%) met een oppervlakte van 8950 ha (op een totaal van 11 613 ha = 77%).

Elektronisch wordt nu per model berekend:

a. aantal bedrijfskavels ten opzichte van het aantal kavels
b. benutte weglengte
c. kavelgrootteverdeling naar kavelsoort (huiskavel, semi-huiskavel en veldkavel op respectievelijk <300 m, 300 - 800 m, 800 - 2000 m en >2000 m
d. kavelafstand naar wegkwaliteit per kavelsoort en per gebruikswijze (bouwland, grasland of gemengd)
e. kaveldiepte per kavelsoort
f. verdeling naar kavelvorm per kavelsoort
g. verdeling naar perceelsgrootte en perceelsvorm per kavelsoort.

Aan de hand van de hiermee te verkrijgen kengetallen kunnen de bedrijfsmodellen op eenvoudige wijze worden geconstrueerd.

Tabel 1. A: Aantal en oppervlakte van de voorkomende bedrijven in de verschillende bedrijfsgroepen

B: Aantal en oppervlakte van de voor de constructie van bedrijfsmodellen in aanmerking genomen bedrijven

	BINNEN KOM BEDRIJVEN MET EEN GROOTTE VAN :										BUITEN KOM BEDRIJVEN MET EEN GROOTTE VAN:									
	5 - ≤ 15		15 - ≤ 25		25 - ≤ 40		> 40		totaal		5 - ≤ 15		15 - ≤ 25		25 - ≤ 40		> 40		totaal	
	aant.	Σ opp. (ha)	aant.	Σ opp. (ha)	aant.	Σ opp. (ha)	aant.	Σ opp. (ha)	aant.	Σ opp. (ha)	aant.	Σ opp. (ha)	aant.	Σ opp. (ha)	aant.	Σ opp. (ha)	aant.	Σ opp. (ha)	aant.	Σ opp. ha
A: A + B-bedrijven > 5 ha																				
1. Bouwlandbedrijven (15% (≤ 15% gras)	9	68	-	-	-	-	-	-	9	68	3	20	1	22	5	180	1	44	10	266
2. Overwegend bouwland (15 - ≤ 50%)	43	373	5	101	1	27	1	46	50	547	34	305	14	259	36	1143	20	942	104	2649
3. Overwegend grasland (50 - ≤ 85%)	51	444	10	187	3	92	1	43	65	766	91	846	31	659	41	1378	21	909	184	3872
4. Graslandbedrijven (> 85% gras)	23	192	2	34	-	-	1	49	26	275	87	866	42	822	30	958	12	524	171	3170
Totaal	126	1077	17	322	4	119	3	138	150	1656	215	2037	88	1762	112	3659	54	2499	469	9957
B: Hiervan opgenomen in berekening van modellen*																				
1. Bouwlandbedrijven	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Overwegend bouwland	28(6) 14(10)	209 149	-	-	-	-	-	-	42	358	20(6)	166	—	-	16(3) 18(7)	507 585	10(3)	462	64	1720
3. Overwegend grasland	44(6)	369	-	-	-	-	-	-	44	369	55(4) 34(7)	459 374	20(6)	425	18(2) 21(6)	618 688	18(4)	850	166	3414
4. Graslandbedrijven	22(4)	180	-	-	-	-	-	-	22	180	33(2) 48(5)	317 479	24(2) 14(5)	485 262	16(2) 13(5)	515 408	10(2)	443	158	2909
Totaal	108	907	-	-	-	-	-	-	108	907	190	1795	58	1172	102	3321	38	1755	388	8043

* Tussen haakjes is het voor het model geldende kavelaantal weergegeven (≈ is het gemiddelde kavelaantal van de betrokken bedrijven)